

Мовленнєва тема: ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТЕКСТУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ОПИСУ

I. Повторюємо теорію

Опис — це висловлювання, у якому йдеться про ознаки предмета.

Ці ознаки можуть бути одночасними або постійними.

До опису можна поставити одне з таких питань: *який? яка? яке? які?* В описі йдеться про ознаки всього предмета та про ознаки його частин.

Структурна схема тексту-опису має такий вигляд:

1. загальне враження від предмета мовлення;
2. ознаки предмета мовлення;
3. оцінка предмета мовлення.

Опис предмета може бути складений у науковому чи в художньому стилі. Мета наукового опису — забезпечити точність інформації про розмір, форму, вагу, колір предмета тощо.

Мета художнього опису — створити образ предмета, викликати до нього певне ставлення.

Суть **стислового переказу** полягає в синтезуванні спільних частин тексту й узагальненні їхнього основного змісту.

У процесі побудови стислового переказу потрібно виділити у тексті головне й передати це головне в стислій формі.

Особливість стислового переказу полягає в тому, що в ньому зберігається та послідовність матеріалу, яка подається в змісті тексту.

Стислі перекази навчають лаконічності мови, уникати багатослів'я, розтягненості викладу.

1 Пригадайте, які типи і стилі мовлення ви вивчали. Заповніть таблицю.

Типи мовлення	Стилі мовлення

2 Які особливості опису вам відомі? З якими описами ви знайомі? Запишіть їхні назви.

II. Практикуємося

■ Робота з текстом вправи 29

3 Визначте структурні та мовностилістичні особливості тексту.

Типи мовлення: _____

Заголовок до тексту: _____

Тема тексту: _____

Основна думка: _____

Ключові слова і словосполучення, які розкривають тему: _____

_____

_____

_____

Мікротеми: _____

_____

_____

_____

4 Запишіть складний план тексту.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

5 Визначте лексичне значення слів.

Єгер — _____

_____

Скаралущі — _____

_____

Кандидат наук — _____

_____

Галіфе — _____

_____

Забовваніти — _____

_____

6 Доберіть синоніми до слів.

сягнуто — _____

пластома — _____

попримовкати — _____

млисто — _____

7 Випишіть із тексту означені художні засоби.

Епітети: _____

_____

Метафори: _____

_____

Робота з текстом вправи 30

8 Визначте і запишіть структурні та мовностилістичні особливості тексту.

Основна думка: _____

_____

Стиль: _____

Тип мовлення: _____

Заголовок до тексту: _____

Мікротеми: _____

_____

_____

_____

_____

9 Дайте визначення словосполученню.

Ораторське мистецтво — _____

_____

10 Складіть простий план тексту.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

III. Варіативна частина

Прочитайте текст. Виконайте завдання.

Дійсно, лоза зразу кінчалась, а ми вийшли на чистий піщаний висип. Перед нами була тиха широка Десна. За річкою крутий берег, а далі, праворуч, другий висип і лози. За лозами темні ліси, а над річкою і над лісами вечірне небо, якого я ніколи таким ще не бачив.

Сонце давно вже зайшло. Але його проміння освітлювало ще з-за горизонту верхи велетенського нагромодження хмар, що насувалися з заходу на все небо. Хмара була важка, темно-темно-синя, унизу зовсім чорна, а самий верх її, самий вінець майже над нашими головами, було написано шаленими крученими криваво-червоними і жовтими мазками. Величні німі зловісні блискавиці горобиної ночі палахкотіли, не вгасаючи, між шарами хмар. І все це одбивалося у воді, і здавалося, що ми стояли не на землі, що ріки немає, а міжхмарний темний простір, і ми, розгублені в ньому, малесенькі, як річні піщинки. Небо було надзвичайне. Природа була ніби в змові з подіями, і попереджала нас своїми грізними знаками.

Риба боялася такої ночі і шугала по висипах на міліні. Десь за нами і ліворуч попід хмарою носилися ракети, мов змії. Було видно. Світило жовтуватим відблиском жовтої корони хмар. Грімилі гармати. Ми стояли нерухомі. Було щось надзвичайне, урочисте і грізне. Усі примовкли і розгубилися, немов перед якоюсь виключною подією.

(О. Довженко)

11 Визначте і запишіть структурні та мовностилістичні особливості тексту.

Тип мовлення: _____

Стиль: _____

Тема: _____

Заголовок: _____

12 Випишіть означені художні засоби.

Епітети: _____

Метафори: _____

Порівняння: _____